

ARCHÍV OBCE
KRÁSNÉ BŘEZNO
/ BŘEŽNICE /
1807 - 1900

I n v e n t á ř

Ústí nad Labem 1976

Základní údaje o fondu a inventáři:

Název fondu: Archiv obce Krásné Březno (Břežnice)

Časový rozsah: 1807-1900

Značka fondu: AOKB

Běžných metrů: 0,7

Počet inventárních jednotek: 8

Počet evidenčních jednotek: 8

Místo uložení: Okresní archiv Ústí n.L., Hrnčířská 2/65

Stav ke dni: 31.12.1976

Fond uspořádal: Jan Bouček

Inventář sestavil: Jan Bouček

Úvodem opatřil: František Cvrk a Jan Bouček

Čistopis inventáře: Jan Bouček

Počet exemplářů: 5

Inventář schválil: Jan Bouček

Ú V O D .

1. Nástin dějin Krásného Března /Březnice/.

Původně se obec jmenovala Březnice. Tento název je doložen již v prvních zmínkách o obci z let 1186 a 1188. Nynější název Krásné Březno je poměrně mladého data; oficiálně byl zaveden až roku 1876. Byl uměle vytvořen podle německého jména Schönriesen, které pocházelo z 18. století a jež se stalo rovněž od roku 1876 německým oficiálním označením Krásného Března.

Počátky historie obce sahají do poloviny 12. století, kdy její území náleželo k panství svádovskému. Od tohoto bylo Krásné Březno /Březnice/ odtrženo na začátku 14. stol., kdy zde byl vytvořen samostatný statek, který se stal spojovacím článkem mezi panstvím Svádov a komplexem pohraničního pásma v držení řádu johanitů. Postupně však i johanité ztráceli své panství až nakonec Březnice přešla do držení nově vytvořeného panství Blansko, které náleželo Vartenberkům. Za Jana Lucemburského pak byl v roce 1335 zastaven dvůr Březnice Jindřichu z Kýče a jeho potomkům. Jejich držení na tomto statku však nemělo dlouhého trvání, neboť počátkem 15. století se jeho majiteli stali opět Vartenberkové, kteří byli ve službách míšeňského markraběte a v období husitských válek přijali na své hrady míšeňskou posádku. Ta byla po bitvě u Ústí v roce 1426 husity vypuzena, ale Vartenberkové si přesto svůj majetek včetně panství Blanska udrželi. Teprve v roce 1526 prodal Jan Březenský z Vartenberka panství Blansko pánům z Býnova za 6250 kop pražských grošů. V této době Březnice nebyla žádnou významnější lokalitou, neboť zde byl pouze panský dvůr bez dalšího zemědělského zázemí.

Páni z Býnova přenesli centrum panství z již značně zpustlého hradu Blanska přímo do Březnice, zde postavili jako správní centrum tzv. starý zámek. Ten byl postaven před rokem 1600 a vznikl z původního panského dvora. Páni z Býnova přinesli s sebou i změnu náboženství, neboť byli sami horlivými luterány a prosazovali toto náboženské vyznání i na svém panství Březnice. Na jednotlivé farnosti dosadili

luteránské kazatele a pro vlastní potřebu nechal v letech 1600-1606 postavit Rudolf z Býnova zámeckou kapli, která byla spojena chodbou přímo se zánkem. Tato stavba se stala významnou památkou renesančního stavitelství na našem území a její oltář náleží k vrcholným projevům renesančního sochařství. Kapli i oltář vytvořili saští mistři Hans Boge, Konrád Seifert a Tobias Lindner. Páni z Býnova si udrželi Březnici až do roku 1628, kdy jako luteráni odešli z Čech zpět do Saska. Po nich získali panství páně Thun-Hohensteinové, tyrolská šlechta, která získala i panství Děčín. Ti pak v roce 1647 prodali březnické panství hraběte von Althan.

O tom, že i v polovině 17. století byla Březnice jen malou osadou, svědčí i údaje berní ruly z roku 1654. Podle ní zde bylo 17 domů, z toho 1 neobydlený. Z ostatních pak 7 patřilo chalupníkům, 1 byl zahradník, v 8 dalších bydleli nádeníci. I tak malou osadu však postihla vlna protireformace. V roce 1652 bylo několik obyvatel z Březnice předvedeno před protireformační komisí do Svádova proto, že setrvali při luteránské víře. Za třicetileté války utrpělo i území březnické, po této zlé době pak přišlo utužování nevolnictví. To vedlo k prvnímu otevřenému boji rolníků proti vrchnosti, který vyvrcholil nevolnickým povstáním v roce 1680 a které zasáhlo i oblast panství Březnice. Do Ústí n. L. a jeho okolí bylo vysláno vojsko pod vedením generála hraběte Harranta, které potlačilo povstání na panstvích Krásný Les, Všebořice, Březnice. Ve dnech 25. a 26. 5. 1680 pak zasedal v Ústí n. L. zvláštní soudní tribunál, který soudil 17 podněcovatelů povstání z uvedených panství, z nichž 4 byli odsouzeni k trestu smrti. Z panství Březnice byl ~~xxx~~ popraven Tobias Laube z Povrlů.

V témže roce došlo i ke změně držby panství. Jeho novým majitelem se stal hrabě von Cavriani, který však zde neměl stálé sídlo, neboť náležel k významným reprezentantům šlechty, která sídlila v Praze a Vídní. V období panství hraběte Cavrianiho v Březnici došlo k výstavbě tzv. nového zámku, který

byl postaven před rokem 1750. Během tohoto období vzrostl i počet obyvatel Březnice. K roku 1722 zde žilo již 169 osob starších 10 let. V důsledku zadluženosti panství bylo toto po smrti posledního příslušníka rodu - Johanna Cavrianaho 9.12.1754 prodáno v dražbě hraběti Janu von Hartig, v jehož držení bylo až do roku 1795. V té době byla Březnice přifařena k Žežicím /1788/. Ale i von Hartig byl nucen pro zadluženost panství prodat a jeho novým majitelem se stal Johann Josef Graf von Stibar auf Buttenheim. Ani jeho držba panství netrvala dlouho. Pak se majitelé Březnice dosti rychle střídali: 1810-1811 prof. Anton Edler von Zürschauer, 1811-1865 hrabě Ledebur-Wicheln, 1865-1879 Dr. Wilhelm Russ, 1879-1911 Jindřich hrabě Kolowrat-Krakovský-Nowohradský, 1911-1945 sbobodný pán Skrbenský z Hříště.

Mezitím však došlo k závažným změnám v životě Březnice. Od konce 18. století začal růst počet obyvatel, takže k roku 1831 zde žilo již 347 obyvatel ve 48 domech. V obci byl již mlýn, škola i vinné sklepy. Významnou změnou bylo zrušení roboty v roce 1848 a převedení vrchnostenské pravomoci na státní úřady. To se stalo základem pozdější rychlé přeměny malé zemědělské obce ve významné průmyslové centrum a později v průmyslovou čtvrť města Ústí nad Labem.

Po zavedení obecního zřízení v roce 1850 získala i Březnice své obecní zastupitelstvo a radu. Významným představitelem obecní správy se stal Dr. Viktor Russ, majitel panství, poslanec říšské rady a představitel nastupujícího kapitalismu, který svými zásahy urychlil přeměnu Březnice v průmyslové centrum. Počátky průmyslu však musíme hledat již v předcházejícím období. Již v roce 1847 zde byla založena výroba lihu a droždí bratří Eckelmanů a Bramsche, později se stal spolujeditelem tohoto závodu K. Wolfrum. Krásné Březno brzy začalo težit i ze své polohy na důležité železniční trati Praha - Podmokly otevřené v roce 1850, na kterou byly napojovány nově vznikající závody. Důležitá

byla též poloha obce na řece Labi. Těmito faktory byl usnadněn rozvoj průmyslu a zajištěn přísun surovin a odvoz hotových výrobků.

Zejména od 70. let 19. století nastává rychlý rozvoj Březnice, od roku 1876 Krásného Března. Vznikaly nové továrny: 1867 pivovar, který od roku 1894 přešel do vlastnictví akciové společnosti měšťanského pivovaru v Ústí n. L.; roku 1883 velká rafinerie cukru, která zaměstnávala přes 700 dělníků, roku 1899 dělnická pekárna, roku 1907 chemická továrna W. Herrmanna apod. Velký rozvoj doznala i labská plavba. Na území Krásného Března byl vybudován velký zimní přístav s překladištěm a velkými skladovými budovami, který byl vlečkou napojen na železnici. S růstem průmyslu a dopravy rostl rychle i počet obyvatel obce: v roce 1857 533, v roce 1869 533, v roce 1880 929, v roce 1890 3658 a konečně v roce 1900 již 5795 obyvatel.

Postupně vznikala v obci i další veřejná zařízení. V roce 1874 to byl poštovní a telegrafní úřad, v roce 1882 byla otevřena železniční stanice, v roce 1899 byl zahájen provoz poústecké dráhy mezi Krásným Březnem a Ústím n. L.

Významnou kapitolou v dějinách Krásného Března je dělnické a národnostní hnutí. S rozvojem průmyslu a dopravy rychle stoupal i podíl dělnictva na celkovém počtu obyvatelstva, takže již v devadesátých letech byl zcela setřen zemědělský charakter obce. Nově se přistěhovavší obyvatelstvo, které sem přicházelo z celých Čech brzy vytvořilo novou strukturu. Významný podíl zde získalo české obyvatelstvo, takže Krásné Březno náleželo k a nemnoha obcím okresu, kde české obyvatelstvo tvořilo významnou menšinu. To se projevilo i ve snahách o zřízení české školy, která jako první v okrese zde byla otevřena již v roce 1897. Její otevření provázely nacionální štvánice německého obyvatelstva, zejména podnikatelů a majitelů domů, kteří propouštěním z práce nebo vypovídáním z bytů se snažili omezovat činnost školy. Významnou roli sehrálo české obyvatelstvo i v dělnickém hnutí, neboť první dělnické spolky, zvláště pak důležitý "Polaban", byly české. Významnou úlohu zde od devadesátých

let sehrála i sociálně demokratická strana, která měla své přívržence zejména v dělnicích cukrovaru a přístavu.

Růst obce a její stále větší sblížení s vlastním Ústím n.L., na které po stavební stránce již kolem roku 1900 bezprostředně navazovalo a kde pracovalo mnoho krásnobřezenských občanů, vedlo nakonec v roce 1900 ke sloučení Krásného Března s Ústím. Společně s Klíší se stalo městskou čtvrtí. Tím zanikla samostatná působnost obce Krásné Březno a její další osudy jsou již bezprostředně spojeny s vlastním Ústím n.L.

2. Archivní charakteristika fondu.

Tento fond je velmi malým zbytkem původní, jistě rozsáhlé a zajímavé spisovny obce Krásného Března. Dochovaly se opravdu jen ty nejzákladnější materiály, které byly převzaty do úschovy archivu 1.4.1940 bývalým ústeckým městským archivářem Dr. F. J. Wünsche při soustřeďování písemností obcí připojených k Ústí n.L. k 1.5.1939. Krásnobřezenský materiál byl však již delší dobu deponován ve spisovně ústeckého městského úřadu.

Je však cenné, že z Krásného Března byly archivovány opravdu nejcennější písemnosti. Jakákoliv rekonstrukce původního spisového systému spisovny obecního úřadu v Krásném Březně není, vzhledem k malému zbytku dochovaného materiálu, myslitelná.

3. Stručný rozbor obsahu fondu.

Z dochovaných úředních knih je cennější kniha zápisů ze schůze obecního zastupitelstva pro léta 1886-1895. Velmi dobré jsou dochované spisy. Jsou to především zápisy ze schůzí rady /1879-1899/ a obecního zastupitelstva /1877-1899/, které postihují období největšího růstu obce před jejím spojením s Ústím. Spisy týkající se stavebních záležitostí jsou rovněž velmi zajímavé, bohužel jsou jenom nepatrným zlomkem původního stavu. Je však třeba předpokládat, že jejich značná

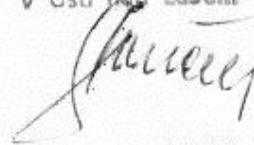
část byla uložena po slučení obce s Ústím do spisovny ústeckého městského stavebního úřadu.

4. Záznam o vypracování inventáře.

Původní uspořádání materiálu provedené v roce 1940 prohlédl a fond znovu zpracoval Jan Bouček, který též uspořádal materiál dosud nezpracovaný, předaný do archivu ze spisovny býv. JNV Ústí n. L. v r. 1958. Fond v současné a zdá se, definitivní podobě tvoří 4 úřední knihy, 2 registraturní pomůcky a 2 kartony spisů, celkem 0,7 bm materiálu. Úvod k inventáři napsali František Cvrk /nástin dějin obce/ a Jan Bouček /ostatní části úvodu/. Čistopis inventáře vypracoval a inventář schválil Jan Bouček.

Ústí nad Labem 2. února 1977

OKRESNÍ ARCHIV
v Ústí nad Labem

<i>inv. č.</i>	<i>obsah</i>	<i>časový rozsah</i>	<i>karton</i>
----------------	--------------	----------------------	---------------

I. Knihy

1. knihy do roku 1850

1	Kniha obecních počtů (Geldrechnungsbuch der Gemeinde Priessnitz)“	1807 – 1867	
---	---	-------------	--

2. knihy po roce 1850

2	Kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva (Sitzungs-Protokolle der Gemeinde Schönriesen)	1886 – 1895	
3	Parcelní protokol (Parzellen – Protokoll)	s. d.	
4	Pokladní kniha chudinského fondu (Armenfonde-Cassa)	1887 – 1899	

II. Spisy

1. registraturní pomůcky

5	Jednací protokol	1893	KT 1
6	Exhibitní protokol	1877 – 1885	KT 1

2. spisy

7	Zápisy ze schůzí obecní rady	1879 - 1899	KT 1
7	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva	1873 – 1899	KT 1
7	Zápisy ze schůzí policejní sekce	1897 – 1899	KT 2
7	Finanční sekce – zápisy	1898	KT 2
8	Stavební záležitosti (i silnice a železnice)	1887 – 1900	KT 2
8	Hřbitov v Krásném Březně (osmdesátá léta 19. stol.)	s.d. -1929	KT 2